

Elżbieta Januszewska

EUROPEJSKI MODEL EDUKACJI

European model of education

Abstract: The article presents the model of education, which is currently adopted and implemented in the European Union. The author describes the main aims and objectives of education as well as the priorities and ideals of education adopted in the European Union. The article presents the basic foundations upon which the European model of education, discusses the educational programs of the Union and the use of information technologies.

Key words: European Union, model of education, aims and objectives of education, ideals of education educational programs, information technologies in education.

Cele i zadania edukacji w Unii Europejskiej

Integracja europejska przebiega na wielu płaszczyznach, wśród których jedną z najważniejszych jest edukacja. Jej celem jest:

- 1) otaczanie szacunkiem wszystkich Europejczyków,
- 2) wypracowanie wspólnego kanonu ogólnego europejskiego wykształcenia, dzięki któremu Europa będzie faktem kulturowym i świadomościowym,
- 3) uzgodnienie treści programów i kryteriów oceny wyników tak, aby umożliwić Europejczykom swobodne funkcjonowanie w skali europejskiej, zmianę miejsca kształcenia oraz pracy¹.

¹ M. Skrzypiec, K. Szłapka, *Przez edukację do Unii Europejskiej*, Koszalin 2002, s. 5.

Sukces integracji zależy też będzie od wychowania nowej generacji Europejczyków w duchu wspólnoty i poznawania odmienności. Europa jest kontynentem nowych szans, nadziei oraz możliwości w kreowaniu cywilizacji informacyjnej i nowego ładu międzynarodowego. Wynikają z tego zadania, których realizacja ma przygotować młodzież do uczestnictwa w procesie integracji europejskiej dzięki przekazywaniu wiedzy²:

- o przeszłości, współczesności i przyszłości Europy,
- o szansach, barierach i zagrożeniach Europy o charakterze obiektywnym i subiektywnym,
- przygotowaniu ludzi do współżycia w skali kontynentu.

Z dokumentów wynika, że zadaniem edukacji w Unii Europejskiej jest³:

- przekazywanie młodzieży odpowiedniego zasobu wiedzy z różnych dziedzin nauki i życia dotyczącej Europy,
- przygotowanie młodzieży do życia zawodowego w europejskiej gospodarce rynkowej,
- zmiana mentalności, nawyków, stylów życia przez wychowywanie młodzieży dla demokracji, przybliżenie procesów integracji europejskiej przez modernizację nauczania historii i geografii oraz naukę języków obcych.

W polityce oświatowej w krajach Unii Europejskiej określone zostały też następujące priorytety⁴:

- równość szans edukacyjnych dzieci i młodzieży z różnych środowisk, różnych narodowości, języków, wyznań, uczniów niepełnosprawnych fizycznie i umysłowo,
- podnoszenie jakości kształcenia,
- poszukiwanie wzorów osobowych, solidarność, tolerancja, prawa człowieka, poczucie tożsamości europejskiej (europejski wymiar edukacji),
- nowy model nauczyciela, zmiana jego funkcji, zadań oraz cech osobowościowych.

Państwa Unii Europejskiej wyznaczyły też pewne cechy ideału wychowania europejskiego, wdrażanego w systemach edukacyjnych krajów UE. Należą do nich⁵:

- wychowanie do demokracji i obrony praw człowieka,
- wychowanie dla pokoju, szacunku i przyjaźni między narodami,
- wychowanie w duchu tolerancji,
- budowanie dialogu, otwarcie na innych,
- wychowanie ekologiczne,
- przygotowanie do różnorodności kultur,

² C. Banach, *Strategia i zadania edukacji w integracji Polski z Europą*, [w:] *Szkola: edukacja europejska*, red. J. Kropiwnicki, Jelenia Góra 2001, s. 45.

³ *Ibidem*, s. 47.

⁴ S. Kracik, *Edukacja w krajach Unii Europejskiej*, [w:] *Szkola: edukacja europejska...*, s. 24.

⁵ C. Banach, *Strategia i zadania edukacji w integracji Polski z Europą...*, s. 49.

- znajomość języków obcych,
- kształtowanie postaw prozdrowotnych,
- świadomość obywatelska, przygotowanie do życia rodzinnego, wychowanie seksualne,
- wpływanie na kształtowanie skutków patologii społecznych.

Koncepcja europejskiego modelu edukacji

Europejski model edukacji zakłada, że edukacja trwa przez całe życie – od dzieciństwa po kres życia, a wszystkie rodzaje wiedzy przenikają się i wzajemnie się wzbogacają. Edukacja wiąże się też z ideą społeczeństwa wychowującego.

Edukacja przez całe życie opiera się na czterech fundamentalnych zasadach⁶:

- 1) uczyć się, aby wiedzieć – czyli zdobywać wiedzę z zakresu kultury ogólnej, by rozumieć otaczający świat i czerpać z niego radość;
- 2) uczyć się, aby działać – czyli zdobywać kompetencje do wykonania przyszłej pracy, na które składają się m.in. kwalifikacje zawodowe, postawy społeczne, umiejętność pracy w zespole, zdolność podejmowania ryzyka;
- 3) uczyć się, aby żyć wspólnie – największe wyzwanie współczesnej edukacji – uczyć się, by zdobywać umiejętności angażowania się we wszystkie wspólne działania, rozumienia drugiego człowieka i dostrzegania współzależności;
- 4) uczyć się, aby być – czyli zdobywać umiejętności samodzielnego i krytycznego myślenia, zdobywać zdolność do niezależnych sądów i umiejętność decydowania o słuszności podejmowanych działań przez kształtowanie wyobraźni i kreatywności.

Od szkoły podstawowej po szkołę średnią wyznacza się trzy obszary celów, obejmujących kształtowanie postaw ludzkich i przedsiębiorczości⁷:

1. Nauczanie w Europie – obejmuje całokształt edukacji dotyczącej zachowań obywatelskich, przygotowującej do aktywnego życia w warunkach gospodarki wolnorynkowej ujętej w odpowiednie ramy prawne, w społeczeństwie zróżnicowanym pod względem narodowym, uczącej szacunku dla praw człowieka i decyzji większości.
2. Nauczanie dla Europy – polega przede wszystkim na kształtowaniu świadomości przyszłych obywateli Europy, radzeniu sobie z uprzedzeniami wobec odmienności kultur, religii, grup etnicznych, uczeniu akceptacji odmienności w obyczajach i tolerancji zachowań.

⁶ M. Adamska-Chudzińska, *Refleksja nad europejskim modelem edukacji*, [w:] *Szkola: edukacja europejska...*, s. 40–41.

⁷ A. Wielowieyski, *Edukacja europejska w szkole*, *ibidem*, s. 127–128.

3. Nauczanie o Europie – obecne od początku na wszystkich szczeblach szkolnych; polega na przekazywaniu wiedzy o wspólnej historii, dziedzictwie kulturowym, funkcjonowaniu Unii Europejskiej i jej organizacjach.

Programy edukacyjne Unii Europejskiej

Narzędziami wspomagającymi realizację założeń polityki edukacyjnej są programy edukacyjne Unii Europejskiej, tworzone pod wspólnym hasłem „Europa bez granic i barier”⁸.

Zaangażowanie Unii Europejskiej w działania oświatowe datuje się od 1986 r., kiedy to powstał pierwszy program wymiany studenckiej „Erasmus”. Od tej pory z inicjatywy Unii Europejskiej powstało wiele ciekawych programów edukacyjnych – są to tak zwane programy wspólnotowe, finansowane z budżetu Unii Europejskiej, których celem jest wzmocnienie współpracy między państwami tworzącymi Unię. Polska uczestniczy w niektórych tego typu programach na równych zasadach z państwami Unii Europejskiej dzięki podpisaniu 17 września 1995 r. Protokołu dodatkowego do Układu europejskiego w sprawie otwarcia dla Polski programów wspólnotowych. Za zgodą Komisji Europejskiej, polska składka na rzecz tych programów jest opłacana częściowo ze środków pomocowych funduszu PHARE.

Wspólna polityka Unii Europejskiej dotycząca programów edukacyjnych ma na celu:

- rozwój nauczania,
- naukę języków obcych,
- wymianę myśli i doświadczeń,
- wymianę młodzieży i nauczycieli,
- uznawanie kwalifikacji zawodowych i dyplomów,
- kształcenie zawodowe,
- współpracę instytucji oświatowych.

W styczniu 2000 r. rozpoczęła się nowa faza wdrażania programów, która przewidziana jest na 7 lat i zakończy się w grudniu 2006 r.⁹ Polska w 1998 r. przystąpiła do programów „Socrates”, „Leonardo da Vinci” i „Młodzież dla Europy”, a obecnie uczestniczy w programach:

1. „Socrates II” – jeden najpopularniejszych teraz programów na lata 2000–2006. Stanowi kontynuację programu „Socrates” i obejmuje wszystkie poziomy kształcenia aż do studiów podyplomowych włącznie. Głównym jego celem jest współpraca w dziedzinie edukacji między szkołami i uniwersytetami państw Unii Europejskiej. Składa się z następujących komponentów:

⁸ Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, *Polityka edukacyjna i programy edukacyjne w Unii Europejskiej*, Warszawa 2003, s. 1.

⁹ M. Karpuk, *Programy edukacyjne Unii Europejskiej*, [w:] *Szkola: edukacja europejska...*, s. 73–75.

- „Comenius” – obejmuje współpracę i wymianę młodzieży szkolnej, kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli oraz promowanie nauki języków obcych i wzrostu świadomości interkulturowej;
- „Erasmus” – promuje współpracę między uczelniami wyższymi wszystkich typów, obejmuje wymianę nauczycieli, studentów oraz wspólne opracowanie programów nauczania¹⁰;
- „Grundtvig” – jest adresowany do osób (niezależnie od wieku), które podwyższając umiejętności, zwiększają swoją szansę na znalezienia pracy; program polega na współpracy między placówkami edukacji dorosłych i promuje ideę uczenia się przez całe życie¹¹;
- „Minerva” – obejmuje osoby korzystające z kształcenia na odległość oraz kształcenia otwartego; jego priorytetem jest zachęcanie do stosowania technologii informatyczno-komunikacyjnej w nauczaniu – uczeniu się¹²;
- „Lingua” – jego celem jest podniesienie znajomości języków obcych w ramach tzw. kształcenia ustawicznego¹³;
- „Eurydice” – jest poświęcony tworzeniu systemu informacyjnego o systemach edukacyjnych¹⁴;
- „Naric” – jego celem jest stworzenie sieci informacyjnej dotyczącej uznawalności wykształcenia i określenia równoważności dokumentów;
- „Arion” – obejmuje organizowanie wizyt studyjnych przedstawicieli administracji oświatowej w celu zapoznania się z systemami edukacyjnymi w różnych krajach Unii Europejskiej.

2. „Leonardo da Vinci II” – program skierowany do instytucji zajmujących się rozwojem kształcenia zawodowego, a więc do szkół zawodowych, uczelni i przedsiębiorstw. Jego priorytetem jest zdobywanie przez uczniów praktycznej wiedzy potrzebnej na rynku pracy. W ramach programu realizowane są¹⁵:

- projekty pilotażowe – tworzone dla poprawy jakości kształcenia; wsparcie finansowe mogą uzyskać organizatorzy praktyk lub zajmujący się doradztwem zawodowym;
- projekty wymian i staży – łączące teorię z praktyką z równoczesnym doskonaleniem znajomości języka obcego;
- badania i analizy – dotyczące dofinansowania projektów badawczych.

3. „Młodzież” – program poświęcony pozaszkolnej nieformalnej edukacji młodych ludzi w wieku 15–25 lat (oraz osób z nimi pracującymi); celem przygotowywanych w tym zakresie projektów jest ograniczenie takich zjawisk, jak rasizm i nietolerancja. W ramach programu wyróżnia się projekty:

¹⁰ A. Andrzejewska-Wasilenko, *Socrates. Nowy program edukacyjny Unii Europejskiej*, *ibidem*, s. 89.

¹¹ Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, *Polityka edukacyjna...*, s. 3.

¹² Centrum Informacji Europejskiej, www.cie.gov.pl [07.02.2003].

¹³ Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, *Polityka edukacyjna...*, s. 3.

¹⁴ Centrum Informacji Europejskiej, www.cie.gov.pl [07.02.2003].

¹⁵ Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, *Polityka edukacyjna...*, s. 3–4.

- „Młodzież 2000” – wymiana młodzieży w ramach państw wspólnoty w celu zapoznania ich z różnicami kulturowymi i społecznymi;
- „Wolontariat europejski” – obejmujący młodzież, która nieodpłatnie w innym państwie prowadzi działalność np. społeczną, równocześnie poznając ten kraj;
- „Inicjatywa młodych” – polegający na wykorzystaniu doświadczeń młodzieży zdobytych w innym kraju w ramach wolontariatu w podobnych działaniach w swoim kraju lub w innych państwach europejskich¹⁶.

Wykorzystanie technik informatycznych

Kraje Unii Europejskiej dążą do ujednoczenia i udokumentowania poziomu wiadomości z zakresu technik informatycznych. W tym celu powstało Europejskie komputerowe prawo jazdy (ECDL – *European Computer Driving Licence*), które wydawane jest w postaci certyfikatu poświadczającego umiejętności w zakresie podstaw technologii informatycznej. Zostało ono opracowane przez Unię Europejską i jest uznawane w całej Europie¹⁷. Celem programu jest:

- podwyższenie jakości pracy szkół i innych instytucji,
- umożliwienie uczniom i innym osobom uzyskanie certyfikatu potwierdzającego umiejętności użytkownika komputera,
- wzrost wydajności pracy,
- podniesienie poziomu umiejętności użytkownika komputerów.

Aby otrzymać ECDL należy zdać 7 egzaminów w ciągu 3 lat u dowolnych egzaminatorów w wybranym kraju Unii Europejskiej (także w Polsce). Osoby posiadające certyfikat mają większe szanse na rynku pracy, a pracodawca nie musi weryfikować umiejętności potencjalnych pracowników¹⁸.

¹⁶ *Ibidem*, s. 4.

¹⁷ Polskie Towarzystwo Informatyczne, *Europejskie umiejętności w zakresie obsługi komputera*, [w:] *Szkola: edukacja europejska...*, s. 81.

¹⁸ A. Koludo, *Europejskie komputerowe prawo jazdy*, *ibidem*, s. 86–87.